Nr 792

av fru Mogård m. fl.
om kulturfrämjande åtgärder i den obligatoriska skolan.

Såsom påpekats i prop. 1974:28, Den statliga kulturpolitiken, är kulturpolitiken ett viktigt instrument för främjande av en fungerande demokrati och av gemenskap och samhörighet människor emellan. "De kulturpolitiska insatserna skall syfta till att göra de kulturella upplevelserna tillgängliga för alla och också göra det möjligt för alla att få utlopp för sin inneboende skaparförmåga" (prop. 1974:28, s. 293).

Även om man med all kraft måste undvika att dirigera människor till vissa upplevelser och därmed indirekt underkänna dem som vill ägna sin fritid till annan verksamhet, är det av största vikt att det som traditionellt betecknas som kultur presenteras och står till buds på ett sådant sätt att det framstår som ett konkret alternativ för att berika den enskilda människans liv. Så är som bekant inte fallet i dag. Skillnader i social miljö, utbildning, arbetsförhållanden etc. anförs som orsaker härtill. Avsikten är dock att med ytterligare samhälleliga kulturinsatser söka bryta igenom de barriärer som finns och inte minst att söka uppnå en geografiskt mera tillfredsställande spridning av kulturutbudet.

Förtrogenhet med olika kulturyttringar och ett därmed följande behov av ett aktivt deltagande i kulturlivet torde kunna ökas snabbast genom förskolan och skolan. I själva verket är den obligatoriska skolan den förnämsta möjligheten att nå alla barn och ungdomar med information om och stimulans till ett vitalt kulturliv och därmed göra dem intresserade av att i vuxen ålder ta till vara ett berikande kulturutbud.

En kraftig betoning av skolans viktiga roll som kulturfaktor saknas i den hittillsvarande kulturpolitiken. I läroplanen för grundskolan lyser intresset för kulturfostran i stort sett med sin frånvaro. Endast i kursplanerna för de estetiska ämnena nämns att kontakt med kulturaktiviteter utanför skolan bör uppmuntras. Kommunernas beträngda ekonomiska situation har medfört att anslagen för kulturell verksamhet i skolan har skurits ned. Skolbiblioteken har ofta korta öppettider. Endast ett drygt hundratal skolbibliotekarier i landet har hel- eller halvtidstjänst; endast ett fåtal av dessa är fackutbildade bibliotekarier. Någon egentlig utbildning för skolbibliotekarier finns ej. Klasslärare får under sin utbildning en viss biblioteksintroduktion, medan ämneslärarutbildningen saknar sådana inslag. Det trängande behovet av en effektiv läromedelshantering har de senaste åren medfört att skolbibliotekens roll som kulturförmedlare och kulturstimulans alltmer kommit i skymundan; skolöverstyrelsen har föreslagit att sammanföra läromedels- och skolledarfunktionen för skolbibliotekarier och tillsynslärare till en skolintendentstjänst med uppgift att handha läromedlen. I prop. 1975:1 anser

föredraganden sig inte nu kunna förorda en sådan lösning.

Antalet centralt förmedlade skolteaterföreställningar och skolkonserter visar betydande regionala olikheter, vilket visas i följande tabeller:

Tabell 1

Skolkonserter. Sammanställning av prestationer 1973/74

Län	Antal konserter	Procentuell täckningsgrad
Stockholms	243	29
Uppsala	26	11
Södermanlands	114	38
Östergötlands	235	49
Jönköpings	398	90
Kronobergs	158	64
Kalmar	84	23
Gotlands	33	35
Blekinge	122	91
Kristianstads	173	51
Malmöhus	250	34
Hallands	66	26
Göteborgs o. Bohus	338	43
Älvsborgs	118	25
Skaraborgs	106	33
Värmlands	184	45
Örebro	72	25
Västmanlands	110	33
Kopparbergs	274	58
Gävleborgs	193	37
Västernorrlands	198	51
Jämtlands	130	57
Västerbottens	177	55
Norrbottens	332	76

Kostnaderna för rikskonserters och regionmusikens skolkonserter var budgetåret 1973/74 ca 13,3 milj. kr. Konserter erbjuds nu skolorna för 335 kronor per skolkonsert. En höjning av avgiften till 500 kronor har beslutats. Antalet beställningar överstiger antalet genomförda konserter, vilket innebär att den tidigare målsättningen att effektuera alla inkommande beställningar nu måst överges. Rikskonserter anser att man också tvingats sänka den pedagogiska och konstnärliga kvaliteten.

Kostnaderna för av riksteatern finansierad skolteaterverksamhet bestrids till omkring 1/4 med kommunala medel och till omkring 3/4 av riksteatern, som dels själv producerar skolteaterföreställningar centralt och regionalt, dels lämnar bidrag till uppsökande skolteater från andra institutionsteatrar och fria grupper. Av riksteatern producerad eller understödd skolteater erbjuds f. n. skolorna för 525 kr. per föreställning för uppsökande teater och 1 800 kr. per föreställning för scenteater.

En insikt om i första hand den obligatoriska skolans stora betydelse för ett vidgat deltagande i kulturlivet ställer krav på statliga initiativ och insatser. Detta förutsätter en ingående prövning av vilka resultat man vill uppnå och vilka medel härför som erfordras, med vederbörlig hänsyn tagen såväl till de olika betingelser som råder på skilda håll i landet som

Tabell 2

Riksteatern Preliminärt antal föreställningar 1973/74
(Uppgifterna grundade på antal föreställningar 30-4-1974)

Län	Ordinarie kvälls-föreställningar	Skolteater (scenteater, teater i skola)
Stockholms	71	121
Uppsala	34	12
Södermanlands	85	65
Östergötlands	29	11
Jönköpings	82	189
Kronobergs	78	217
Kalmar	78	68
Gotlands	15	27
Blekinge	25	117
Kristianstads	47	19
Malmöhus	54	30
Hallands	33	20
Göteborgs o. Bohus	35	50
Älvsborgs	66	44
Skaraborgs	61	58
Värmlands	64	81
Örebro	131	186
Västmanlands	129	121
Kopparbergs	84	83
Gävleborgs	87	82
Västernorrlands	113	3
Jämtlands	52	50
Västerbottens	66	309
Norrbottens	42	
Stockholms kommun	42	6

Anm. Skolteater spelas dock även av en rad institutionsteatrar och fria grupper utan riksteaterns medverkan.

till det befogade krav på lokal beslutanderätt som numera allmänt omfattas.

Några problem skall här kortfattat beröras.

Det är uppenbart att varje skola har behov av en kulturinstitution så som skolbiblioteket skulle kunna vara. Emellertid har skolbiblioteket flera funktioner; en viktig sådan är att vara ett läromedel. Huruvida den bästa lösningen är att samla alla böcker eller ens alla laneböcker på ett ställe kan diskuteras. För lättillgänglig upplevelseläsning är det måhända bättre med en kombination av klassrumsbibliotek och ett samlat bibliotek. Också böcker i mindre uppehållsrum inom skolan bör övervägas. Samarbetet med folkbiblioteket bör studeras och troligen utvecklas. Det vore önskvärt med en utveckling av skolbiblioteket mot en kulturinstitution som kunde erbjuda kulturupplevelser också inom andra områden än det litterära. Ett första steg måste vara att hålla de existerande skolbiblioteken öppna under skoltid.

För en bevakning av de rika möjligheterna till introduktion och stimulans av kulturupplevelser inom skilda områden krävs härför utbildad personal. Teckningslärare, musiklärare och skolbibliotekarie kan

här utgöra ett team. På kommunnivå kan det vara lämpligt att ha särskilt kvalificerade personer, t. ex. minst en fackutbildad skolbibliotekarie. Emellertid är det givetvis tänkbart att tillskapa en särskild utbildning för "kulturintroduktörer" i skolan. Sådan personals uppgifter är inte vare sig till metod eller uppgifter jämförliga med den pedagogiska personalens. I detta sammanhang finns det anledning att också aktualisera frågan om inte behov finnes av facklärare i estetiska ämnen också på låg- och mellanstadiet.

Utövande konstnärer bör engageras i skolan för att presentera sig själva och sitt arbete, och eleverna bör ges tillfälle att besöka olika konstnärer i deras verkstäder. Skolan bör självfallet besökas av t. ex. teater- och musikgrupper. Deras prestationer bör betraktas som ett åskådningsmaterial som systematiskt bör följas upp i undervisningen. Skolteater, uppläsningar etc. bör betraktas som diskussionsinlägg som av läraren skall balanseras med information om fakta, andra åsikter etc. Likaväl som exkursioner och studiebesök ingår i kursplanerna bör det i skolans verksamhet ingå möjlighet för varje elev i ungdomsskolan att under sin skoltid få besöka kulturinstitutioner såsom teatrar, konstutställningshallar och konsertsalar. Att "kulturen besöker skolan" är inte tillräckligt; eleverna måste också vara väl förtrogna med de lokaliteter där kulturverksamheten bedrivs i vuxensamhället.

Frågan om i vilken omfattning kulturfostran skall vara obligatorisk för eleverna måste ingående prövas. Läroplanerna för grundskolan lämnar inte utan vidare utrymme för tillägg. Enligt vår mening är tiden mogen att ånyo diskutera läroplanen för grundskolan i dess helhet, och vid en översyn kan skolans kulturella uppgift bättre framhållas och medföra justeringar. Givetvis kan den åldersgrupp av medborgarna som här avses bli föremål för särskilda insatser utanför skoltid från kulturnämndens sida.

En i största möjliga utsträckning likvärdig standard över hela landet beträffande kulturfostran för eleverna i den obligatoriska skolan kräver att staten bidrar till finansieringen. Med tanke på vikten av att planering, beslut och verkställighet förläggs till lokal nivå är det mahända lämpligast med ett bidrag för detta ändamål till kommunen, som sedan har att avgöra vägar och medel för att fullgöra uppgiften.

Skolans kulturella ansvar och bl. a. de problem som här kortfattat skisserats bör bli föremål för skyndsam utredning med parlamentariskt inslag.

Med stöd av vad här anförts hemställes

att riksdagen hos regeringen begär en utredning om åtgärder för att väcka intresse för kultur hos barn och ungdom i den obligatoriska skolan.

Stockholm den 24 januari 1975

BRITT MOGÅRD (m)

OVE NORDSTRANDH (m)

INGRID DIESEN (m)

ULLA JACOBSSON (m)

PER-ERIK C. NISSER (m)

HANS NYHAGE (m)

LARS SCHÖTT (m)

INGRID SUNDBERG (m)